

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
KATONAI FELDERÍTŐ HIVATAL

VIII. évfolyam 1. szám

2009. március

FELDERÍTŐ
SZEMLE

BUDAPEST

Az Oroszországi Föderáció új katonai doktrínája még mindig csak kimunkálás alatt van, ennek ellenére zajlik a haderőreform, ami azonban nem jelent gyökeres változásokat a haderőnemek szervezeti felépítésében. A reform fő jellemzői:

- új stratégiai szerkezet kialakítása;
- átállás a szerződéses katonákkal történő feltöltési rendszerre;
- új fegyverzeti eszközök hadrendbe állítása;
- a GLONASS¹ (Global Navigation Satellite System) működtetése;
- a lőszertárolás rendjének átalakítása;
- az űrbázisok és űrrepülőterek fejlesztése;
- a Fekete-tengeri flotta orosz területre történő áttelepítése;
- a személyi állomány szociális ellátottságának javítása.

Minderre az ország gazdaságának dinamikus növekedése ad lehetőséget. Igaz, hogy a növekedés fő mozgatórugója az energiahordozók exportjának növelése és a kőolaj árának viszonylagos emelkedése. Ugyanakkor az új hároméves, 2008–2010-re szóló költségvetési terv fő célja a gazdaság diverzifikálása, azaz a gazdaság kőolaj- és gázárfüggőségének megszüntetése. Pontosabban fogalmazva, az orosz gazdasági vezetés szeretné függetleníteni az ország jövedelmének alakulását a szénhidrogén alapú energiahordozók árának alakulásától. Az elkövetkezendő három évben a szénhidrogénekből befolyó összeg várhatóan évenként 2,4 trillió rubel körül mozog majd. 2008-ban Oroszország mintegy 3900 milliárd rubeles stabilizációs alappal rendelkezett, az év végére ennek az összegnek 4500 milliárd rubel fölé kellett volna emelkednie. A nemzeti projektek (oktatás, egészségügy, lakásépítés és a mezőgazdaság fejlesztése) mellett Vlagyimir Putyin volt elnök a Duma két háza előtt elmondott üzenetében újabb fejlesztési irányokat jelölt meg (korrupció elleni harc, a demográfiai probléma megoldása, valamint a fegyveres erők fejlesztése), amelyek komoly haderőfejlesztést inspirálnak.

Az elmúlt években több forrásból (védelmi miniszter, vezérkari főnök), s több fórumon megállapítást nyert, hogy Oroszország nem számol közvetlen háborús fenyegetettséggel, azonban annak lehetőségét nem zárja ki teljes mértékben. Legnagyobb fenyegetettségnek a terrorizmust határozzák meg. Ugyan nem a közeljövőben, de belátható időn belüli kockázatnak jelölik meg az amerikai

¹ GLONASS – Global Navigation Satellite System, Globális Navigációs Műholdas Rendszer, amelyet az orosz kormány kettős (polgári és katonai) rendeltetésű helymeghatározó rendszerként kíván üzemeltetni. A rendszer az amerikai GPS (Global Positioning System, Globális Helymeghatározó Rendszer) rendszerhez hasonló. A teljes, világszerte használatához 24 műholdra van szükség, jelenleg mintegy 16 műhold üzemképes.

kormányzat kelet-európai rakétavédelmi telepítési tervét. Az ország politikai és katonai vezetése minden alkalmat megragad az ezzel kapcsolatos aggodalmának a kifejezésére. Ugyan még csak feltételes formában, de komoly lépéseket helyezett kilátásba (a CFE moratóriumát már meg is hirdette) a Kreml arra az esetre, ha telepítésre kerül az amerikai rakétavédelmi rendszer Kelet-Európában:

- kilépés a kis- és közép-hatótávolságú rakéták korlátozásáról szóló egyezményből;
- kilépés a CFE-ből (a moratóriumot már meghirdették);
- új, a jelenleg meglévő rakétavédelmi rendszereken akadálytalanul áthatoló rakéták rendszerbe állítása.

„A korszerűsített interkontinentális ballisztikus rakéták ellen a jelenlegi amerikai rakétavédelmi rendszer nem nyújt megfelelő védelmet, hiszen azt egy korlátozott számú csapás elhárítására hozták létre. Ugyanakkor a telepítési engedély további bővítéseknek lehet az első lépése Közép- és Kelet-Európában. Ez a lehetőség pedig sérti az orosz érdekeket. Véleményük szerint a hatékony védelem a meglévő rendszer bővítésével, globális méretű kiterjesztésével képzelhető el, de ez a megoldás sem nyújt teljes védelmet.”²

A Védelmi Minisztérium az ország biztonságát veszélyeztető források három típusát határozta meg – amelynek elhárításában valamely formában szerepet kap az Oroszországi Föderáció fegyveres ereje –, ezek a külső, a belső és a határon túlról jövő fenyegetések. A napvilágot látott koncepciók szerint a fegyveres erők fejlesztésénél, építésénél alapvető prioritásként veszik figyelembe a világ katonapolitikai helyzetében jelentőssé vált új típusú kihívásokat, úgymint a nemzetközi terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek terjedése, az etnikai és vallási radikalizmus, a szervezett bűnözés és a kábítószer-kereskedelem elleni harcot.

A jelenlegi védelmi miniszter – Anatolij Szergyukov, aki korábban az Adóellenőri Szolgálat vezetője volt –, kimondottan polgári személynek tekinthető, bár Oroszországban az adóhatósági szervezetek is az erő-szervezetek közé tartoznak. Végzettségét tekintve pénzügyi és közgazdász szakember, s ennek megfelelő a Védelmi Minisztérium felső vezetésének a hozzáállása. A miniszter valósítja meg a politikai vezetést. Feladata elsősorban a források előteremtése, az átfegyverzéshez szükséges beszerzések megtervezése és végrehajtása, valamint az új feltöltési rendszerre (a 12 hónapos kötelező katonai szolgálatot 2008. január 1-től bevezették, a szerződéses állományt tovább bővítik) való áttérés levezénylése. A haderő mindennapi életét, kiképzését és harckészültségének fenntartását a vezérkari főnök irányítja.

A strukturális átalakítások következtében a Védelmi Minisztérium integrált részévé vált a Vezérkar (a korábbi mellérendelt viszonyból). A jelenlegi vezérkari főnök Nyikoláj Makarov hadseregtábornok, aki teljes mértékben lojális, szó szerinti végrehajtója a védelmi miniszter és a minisztérium döntéseinek.

A Védelmi Minisztérium létszáma mintegy 10 ezer főre tehető, a teljes központi apparátus azonban 18 ezres létszámmal bír.

² Bognár Imre: *Az orosz hadászati nukleáris erőkről*. Új Honvédségi Szemle, 2006. évi 3. szám, 47–58. o.

Az orosz haderő jelenlegi csoportosítása jól mutatja, hogy vannak bizonyos változások az orosz hadászatanban. Ugyan nem a teljes globális hadviselésben gondolkodnak, de még nem voltak képesek megszabadulni a front szinttől. Az Oroszországi Föderáció területi épségének és a nemzet függetlenségének megvédéséhez nem okvetlenül szükségesek a nagyon szigorú sémára felépített, állandó összetételű csoportosítások, azaz katonai körzetek, kvázi frontok.

Ami a haderő strukturális változásait jelenti, azok inkább még csak kimunkálás alatt vannak. Ennek értelmében az alábbi feltételezett struktúra kialakítása várható:

- Stratégiai Nukleáris Erők Parancsnoksága;
- Légi-kozmosz Védelem Parancsnoksága;
- Szállítási Parancsnokság;
- „Nyugat” Parancsnokság;
- „Dél” Parancsnokság;
- „Kelet” Parancsnokság.

Az orosz stratégiák tiszttában vannak a vezetési struktúra átalakításának szükségességével, de a politikai vezetés (megfelelő anyagi források hiánya miatt) még nem tartja elérkezettnek a gyökeres változtatások idejét. Jelenleg mindössze kísérleti jelleggel hoztak létre egy összevont regionális (összhaderőnemi) parancsnokságot.

A hatékony és gyors vezetés érdekében kutatják az ország sajátosságainak legjobban megfelelő szervezeti és strukturális formákat. Ezért kísérleti jelleggel felállították a Keleti Regionális Parancsnokságot (Csita városban). Ennek a hadászati vezetési sémának a fő célja, hogy elkülönítse az adminisztratív irányítást (katonai körzetek) a hadművelleti vezetéstől (parancsnokság). Ezt egyelőre úgy lehet összefoglalni, hogy a katonai körzetek felelnek az állomány mozgósításáért, kiképzéséért és a csapatok felszereléséért, míg a hadművelleti vezetésért a parancsnokság az illetékes. A kísérlet 2006 júliusától zajlik.

Az orosz politikai és katonai felső vezetés érzékeli a szerkezetváltás szükségességét, ezért az elkövetkező néhány évben bizonyosra vehető az orosz hadászati struktúra megváltozása.

2005-ben a védelmi miniszter kijelentette, hogy a fegyveres erők átalakítása során a mennyiségi változtatásokról áttérnek a minőségi fejlesztésre. Ez azt jelenti, hogy az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erőinek létszáma 1,1 millióról nem csökken tovább. (Itt fontos megjegyezni, hogy a hadseregben további mintegy 850 ezer polgári alkalmazott is dolgozik.) Ez a létszám tűnik optimálisnak az ország lélekszámának és területi kiterjedésének figyelembe vételével. A minőségi változásokat az állománykategóriák megváltoztatásával, a tiszti és tiszthelyettesi képzés, valamint a kiképzés minőségi fejlesztésével tervezik elérni.

A haderőreform fő prioritásai a nukleáris triád (a hadászati rakétacsapatok, a haditengerészet atomeszköz-hordozói és a légierő stratégiai bombázói) és a légierő technikai korszerűsítése, új eszközök vásárlásával vagy a meglévők fejlesztésével. „Az Amerikai Egyesült Államokkal kötött SORT³ szerződés értelmében 2012-ig az orosz nukleáris robbanótöltetek számának 1750–2250 db között kell lennie.”⁴ Az új eszközök rendszerbe állítására a meglévők elöregedése és az új elhárítórendszerek megjelenése miatt van szükség. A hadászati rakétacsapatoknál felszabaduló létszámokat a légierőnél és a szárazföldi csapatoknál fogják felhasználni.

A haderőreform keretében három önálló haderőnemet – szárazföldi csapatok, légierő, haditengerészet –, valamint három (haderőnem erejű) önálló fegyvernemet – hadászati rakétacsapatok, kozmikus csapatok, légideszant-csapatok – hoztak létre. Ezek közül most csak a három haderőnemre és a hadászati rakétacsapatokra fókuszálók.

A szárazföldi csapatok

Az Orosz Fegyveres Erők fő erejét, első számú haderőnemét a szárazföldi csapatok képezik, ugyanis az orosz hadművészet szerint:

„Ez a haderőnem képes elfoglalni és ellenőrzése alá vonni egy megadott területet. Bármilyen példát is veszünk elő mindig az a végkövetkeztetés, hogy a korszerű technika mellett a döntő harcot mindig a gyalogság vívja meg (például Afganisztán), lehet az különleges, tengerészgyalogos, vagy összefegyvernemi egység. Oroszország olyan szárazföldi erővel rendelkezik, amely képes megvédeni az ország területének integritását. Ez pedig igen nagy területet jelent, hiszen az Oroszországi Föderáció országhatárának hossza is mintegy 22,5 ezer kilométert tesz ki.

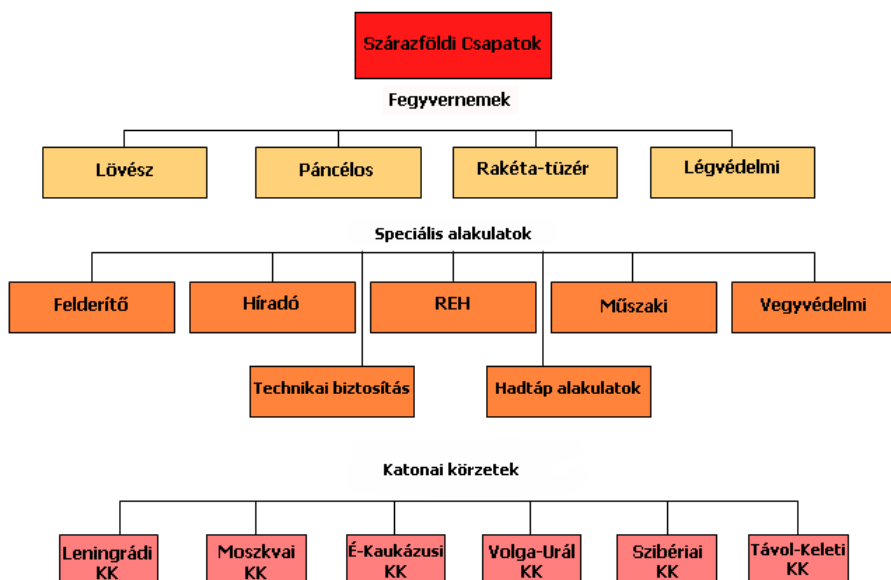
A szárazföldi csapatok képezik az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erőinek a fő területi (csapat)csoporthatóságait, amelyek képesek a többi haderő- és fegyvernemmel együttműködve biztosítani a meghatározott régiókban a terület sérthetlenségét. A szárazföldi erők létszáma mindig a teljes haderő létszámának egyharmada, vagyis 1 100 000 harmada, azaz mintegy 365 ezer fő.”⁵

A szárazföldi erők szervezeti felépítését illetően jelenleg az alábbi struktúra vázolható fel: Szárazföldi Csapatok Főparancsnoksága, katonai körzetek, hadseregek, hadosztályok, dandárok és katonai bázisok, raktárak. Továbbá megtalálhatók a fegyvernemi csapatok, mint a gépesített lövész, harckocsi, rakétatüzér, légvédelmi, valamint a különleges alakulatok, harcbiztosító és támogató egységek, alegységek, mint a híradó, REH, vegyvédelmi, műszaki és hadtáp szervezetek, továbbá egyéb kiszolgáló és biztosító alegységek, központi alárendeltségű háttérintézmények. Jelenleg a szárazföldi csapatok képezik a fő stratégiai irányok csoportosításainak az alapját.

³ SORT – Strategic Offensive Reductions Treaty — A hadászati támadófegyverek csökkentését előíró megállapodás.

⁴ Jurij Balujevszkij hadseregtábornok, orosz vezérkari főnök éves tájékoztatója a Vezérkari Akadémián, az Oroszországban akkreditált véderőátalakítás számára. Moszkva, 2006.

⁵ Alekszej Maszlov vezérezredes, a Szárazföldi Csapatok főparancsnokának éves tájékoztatója az Oroszországban akkreditált véderőátalakítás számára. Moszkva, 2007.

A szárazföldi csapatokat három csoportba oszthatjuk:

- az állandó harckészültségű csapatok, amelyek személyi állománya a követelményeknek megfelelően 95%-ra, a technikai állománya pedig 100%-ra van feltöltve. Ezek a csapatok 24-órás készenlétűek, és (rendkívüli állapot időszakában) ezek az erők hajtják végre elsőként a legfelsőbb főparancsnok által meghatározott feladatokat, mint például az országhatár védelmére történő felvonulást;
- a különböző feltöltöttségű keretalakulatok, amelyek hosszabb idejű mozgósítási és kiképzési idővel bírnak;
- a harmadik csoportot pedig a mozgósításhoz szükséges bázisok és raktárak alkotják.

Az új fegyverzeti eszközök rendszeresítésével kapcsolatban változott a helyzet. Amíg 2004-ben összesen mintegy 5 ezer új eszközt kaptak a Szárazföldi Csapatok, 2005-ben ez már 8,5 ezer volt, míg 2007-ben mintegy 13 ezer új eszközt rendszeresítettek. 2008-ban ez a fejlesztés tovább szélesedett. Így például a rakétatüzér-

csapatok fejlesztésénél a fő hangsúlyt az új hadműveleti–harcászati rakétarendszer, az „Iszkander–M” rendszerbe állítása kapja. Ezeket a rakétarendszereket a rakétadandárok osztályainál rendszeresítik. 2010-ig öt rakétadandárt szerelnek fel az új „Iszkander–M”-mel. Az új fejlesztésű „Iszkander–M” nagy pontosságú szárnyas rakétával (betáplált légifelvétel alapján, terepkövető módon manőverezik, s így érzéketlen minden zavarral szemben, valamint a mai rakétavédelmi rendszerekkel nem megsemmisíthető) felszerelt és mintegy 500 km a hatótávolsága. Ez a technikaváltáson kívül átképzést is jelent. A rakétatüzér és a légvédelmi csapatok fejlesztésében a fő irány az automatizált tűzvezetési rendszerek bevezetése.

A Védelmi Minisztérium 2009–2011 közötti időszakra tervezett fegyverzet-beszerzési terve az alábbi:

- 70 db („Topol-M” silós és mobil, valamint „Bulava”) interkontinentális rakéta,
- 30 db „Iszkander–M” rakétakomplexum,
- 48 db harci repülőgép,
- 14 db különböző osztályú hadihajó,
- 300 db harckocsi,
- 400 fajta, új haditechnikai eszköz rendszeresítése,
- 600 fajta kísérleti fázisban lévő rendszer prototípusának elkészítése.

A felsorolt rendszerek beszerzésére 4 trillió rubelt (1 EUR = 36 RUB árfolyam mellett ez mintegy 111 milliárd EUR) terveznek felhasználni a három év során. A fegyverzet beszerzésre elkülönített források 2009-ben mintegy 25%-os, 2010-ben pedig mintegy 20%-os növekedést jelentenek a 2008. évi beszerzési összeghez képest.⁶

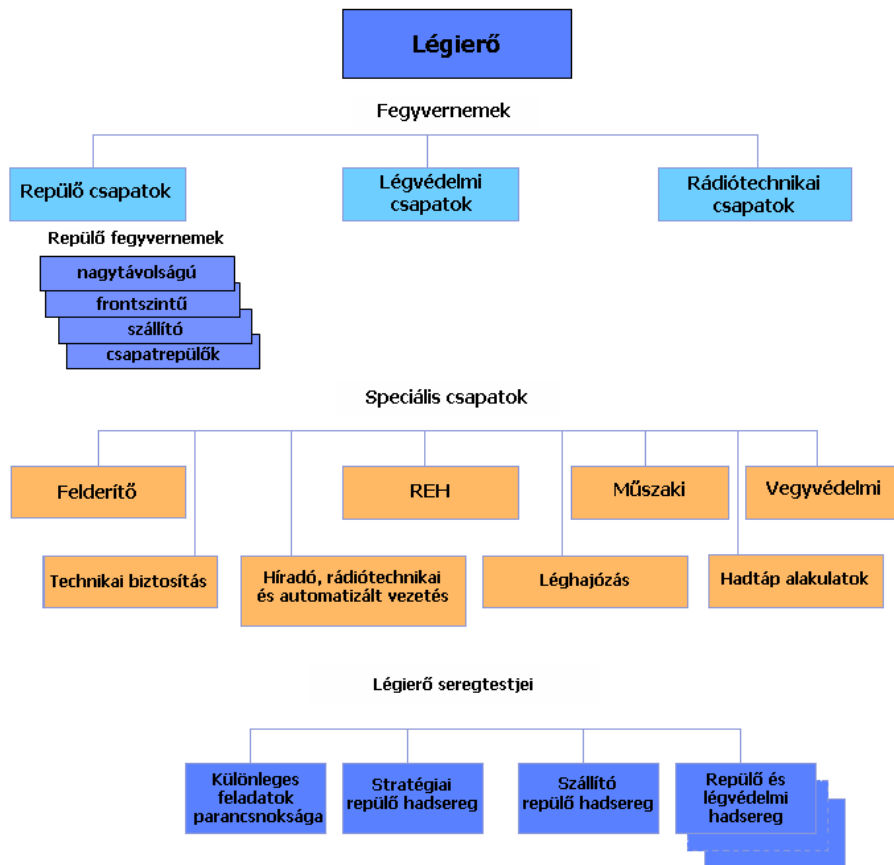
A légierő

Az Oroszországi Föderáció geopolitikai helyzete megköveteli, hogy az ország rendelkezzen olyan légierővel, amely megfelelő visszatartó erőt jelent és adott esetben képes semlegesíteni bármilyen űrből jövő vagy légi fenyegetést. Ez a geopolitikai feladat szükségessé teszi a légierő – mint haderőnem – megfelelő technikai felszereltségét és színvonalát. Az a tény, hogy Oroszország a Föld szárazföldi részének az 1/6-án terül el, olyan képességet követel a légierőtől, amely lehetővé teszi az említett fizikai (geológiai) dimenzióban való alkalmazást úgy éjjel, mint nappal, valamint bonyolult időjárási viszonyok közepette.

A globális elrettentésben jelentős szerepet töltenek be a légierő nagytávolságú repülőgépei, úgymint a hadászati rendeltetésű rakétahordozók: Tu–95MC6 (32 db, 6–6 szárnyas rakétával), Tu–95MC16 (32 db, 16–16 szárnyas rakétával) és a Tu–160 (15 db, 12–12 szárnyas rakétával)⁷, valamint a nagytávolságú, rakétákkal ellátott bombázók Tu–22M3 (235 db).

⁶ A <http://www.polit.ru/news/2008/12/22/goszakaz.html> című honlapon.

⁷ Letöltve a <http://russianforces.org/aviation/> honlapról 2008. 12. 08.

A légierő többi, hagyományos repülőgépe esetében is inkább fejlesztés várható, hiszen az új eszközök beszerzése jelentős anyagi forrásokat igényel. Annak ellenére, hogy az orosz költségvetés nyereséges, nem várható a védelmi költségvetés jelentős emelkedése. A haderőben ugyanis évtizedes lemaradás van az infrastruktúra fejlesztését illetően, ami kihatással van a meglévő fegyverzeti eszközök harc-készültségére is.

A légierő nehéz helyzetét, finanszírozásának gondjait jelzi, hogy a tervezett csökkentés szerint ebből a haderőnemből szüntetnek meg és számolnak fel több repülőalakulatot, azonban vannak olyan területek, amelyek fejlesztése elkerülhetetlen. Hosszú évek után először történt új eszközökre megrendelés. Ilyen beszerzés a 96 db Jak–130 megvásárlása, amelyekkel a 2010-ben kivonásra kerülő L–39-eket cserélik le (összesen 250 db oktató-harci Jak–130 repülőgépre van szüksége a légierőnek). 2010-ig pedig 50 db új Mi–28 helikoptert vásárolnak.

A haditengerészet

A harmadik haderőnem, a haditengerészet fejlesztésének középpontjában a nukleáris atomhajtású hadászati rendeltetésű tengeralattjárók új, negyedik generációs változatának a megépítése és hadrendbe állítása mellett az új stratégiai rakéták („Bulava”⁸) rendszerbe állítása áll. Bár egyes szakértők szerint ezek az új rakéták nem igazán újgenerációs eszközök, hanem a „Topol” elnevezéssel kifejlesztett szárazföldi indítású hordozórakéták tovább fejlesztett változatáról van szó. A valóban új rakéták megalkotása még várat magára.

A helyzet reális értékelése érdekében elemezni szükséges a haditengerészet jelenlegi helyzetét, továbbá a várható fenyegetettségek és kihívások tükrében kell meghatározni a szükségessé válható képességeket.

Az orosz katonai szakértők fő viszonyítási alapnak az Amerikai Egyesült Államok haditengerészetét tekintik. Amíg létezett a Szovjetunió, a két világhatalom tengeri flottája azonos szinten volt úgy a mennyiségi, mint a minőségi mutatók alapján. Azonban az 1990-es években bekövetkezett kényszerű csökkentések oda vezettek, hogy a mai orosz haditengerészet jelentősen alulmarad az amerikai erőkhöz képest, és ez a tendencia tovább folytatódik. Moszkva úgy értékeli, hogy a paritás fenntartása érdekében a mennyiségi egyenlőség újrateremtésének időigényessége miatt most a minőségi fejlesztésre van szükség. Természetesen ez is bizonyos időt és anyagi ráfordítást igényel, ezért a hadrafogható eszközöket a lehető leghosszabb ideig rendszerben kell tartani. Azonban azért, hogy elegendő pénz jusson a hadrafogható eszközökre, meg kell szabadulni azoktól a tengeralattjáróktól és hajóktól,

⁸ „Bulava” – az SS–N24, az orosz haditengerészet új, fejlesztés alatt lévő interkontinentális rakétája, kódneve jelentése: „Buzogány”.

amelyeknek a javítási költsége irreálisan magas, vagy rendszerben tartásuk sem anyagi, sem műveleti szempontból nem kifizetődő. Ebből adódóan a közeljövőben az orosz haditengerészet eszközparkja mintegy egyötödével fog csökkenni. Minden egyes hajó esetében külön vizsgálatot folytattak le, és azokat, amelyek jelentős anyagi ráfordítás mellett (ami azt jelenti, hogy korszerűsítésük egy hasonló új hajó előállítási költségének az 50%-át meghaladja) sem képesek megfelelni a rendeltetésüknek, véglegesen ki fogják vonni a haditengerészet állományából. Tehát ezeket az eszközöket feldarabolják és beolvasztják.

Az orosz haditengerészet fejlesztési programja kimondja, hogy azokat az eszközöket, amelyek még képesek minimális hadrafoghatósági szinten teljesíteni, továbbra is rendszerben kell tartani, minimális pénzráfordítással. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy át kell menteniük ezeket a hajókat arra az időre, amikor majd lesz megfelelő anyagi alap a modernizálásukra.

A hadrafogható hajók harcképességét tovább kívánják fokozni a fegyverzet korszerűsítésével. Ehhez a kísérleti stádiumban lévő fejlesztéseket minél rövidebb idő alatt be kell fejezni, és alkalmazni azokat a tengerészeti fegyverzeti rendszerek korszerűsítésben. A fejlesztések megvalósítása során előtérbe akarják helyezni a hagyományosan élvonalban lévő orosz technológiákat.

Az új tengeralattjárók és hajók építése során figyelembe kell venniük az adott hadszíntéren minimálisan szükséges csoportosítás összetételének jellemzőit. Vagyis a valószínűsíthető harci feladatok végrehajtására olyan minimálisan elegendő hajócsoportosítást kell létrehozniuk, amely képes garantálni a térség erőegyensúlyát. Ehhez át fogják vizsgálni az eddigi hajóépítési technológiákat, és olyan többcélú eszközöket kell megépíteniük, amelyek biztosítják a flották rugalmas, az adott feladatok végrehajtásához szükséges harcképességet. Vagyis, nem csak nagyteljesítményű atomhajtású tengeralattjárókra van szükségük, hanem kisebb, többcélú felhasználásra alkalmas dízelmeghajtású tengeralattjárókat és hajókat is rendszerbe kell állítaniuk.

A hivatalos megfogalmazások szerint összességében olyan hajóösszetételre van szükségük, amely biztosítja a bármely agresszor, vagy annak szövetségese elleni mérendő „kritikus” csapásmérést mind a tengereken, mind a part menti területeken, lehetőleg minél messzebb Oroszország határaitól.

A fentiekben meghatározott képességek biztosítása érdekében az alábbi eszközökre és flottacsoportosításokra van szükség:

Eszkőfajták:

- hadászati haditengerészeti nukleáris erők,
- tengeralattjárók,
- hadihajók,
- harcbiztosító és kiszolgáló hajók,
- haditengerészeti légierő.

Flottacsoportosítások:

- Északi Flotta (ÉF),
- Csendes-óceáni Flotta (CSOF),
- Fekete-tengeri Flotta (FTF),
- Balti Flotta (BF),
- Kaszpi-tengeri Flottilla (KTF).

Az orosz haditengerészet flottacsoportosításainak eszközparkja

Típus	Összesen	ÉF	CSOF	FTF	BF	KTF
Atom-tengeralattjáró ballisztikus rakétával	15	11	4	–	–	–
Atom-tengeralattjáró szárnyas rakétával	10	4	6	–	–	–
Többcélú atom-tengeralattjáró	20	14	6	–	–	–
Különleges rendeltetésű atom-tengeralattjáró	6	6	–	–	–	–
Dízel-elektromos tengeralattjáró	20	7	9	2	2	–
Tengeralattjárók mindösszesen	71	42	25	2	2	–
Anyahajó	1	1	–	–	–	–
Rakétacirkáló	6	3	2	1	–	–
Nagy tengeralattjáró-elhárító	11	5	4	2	–	–
Aknahordozó	10	4	4	–	2	–
Őrnaszád	8	1	–	3	3	1
Kis tengeralattjáró-elhárító	36	10	10	8	8	–
Rakétahordozó	18	5	4	4	5	–
Rakétanaszád	29	–	8	6	10	5
Tüzérnaszád	8	–	–	–	–	8
Aknakutató	77	19	15	11	22	10
Nagy deszant	26	6	6	7	7	–
Közepes deszant	1	–	–	1	–	–
Kis deszant	5	–	–	–	3	2
Deszant-naszád	28	7	8	1	5	7
Hadihajók mindösszesen	264	61	63	44	65	33

Orosz értékelés szerint – annak ellenére, hogy az utóbbi években a politikai felső vezetés egyre nagyobb figyelmet és anyagi forrásokat fordít a haditengerészetre –, el kell ismerni, hogy a flották harckészültségi szintje jóval alatta marad a nyugati flották ilyen képességének. Jelentős a meghibásodások miatt bekövetkezett szerencsétlenségek száma, ami alapvetően az eszközpark elöregedésének a következménye. Az új eszközök minimális rendszeresítése miatt tovább csökken a tengeralattjárók és a hajók száma. A meglévő eszközök megfelelő technikai szinten tartásának gátat vet a drága javítás és a pénztelenség.

A kiutat az új kihívásoknak megfelelő harcképességgel rendelkező haditengerészet kialakítása jelenthet, aminek viszont gátat szab a még mindig elégtelen finanszírozás és a haditengerészet reformjának elodázása. Nincs még egységes elképzelés a jövő orosz haditengerészetéről. A flotta vezetése ragaszkodik a jelenlegi struktúrához, míg a modern katonapolitikai helyzet új képességeket követel meg, amely csak a haditengerészet átszervezésével biztosítható.

A haditengerészet nukleáris csapásmérő eszközei

Az orosz haditengerészet összesen 14 db nukleáris atom-tengeralattjáróval rendelkezik, ebből 6 db Delta III-as (16 db SS-N-18, 3–3 robbanótöltettel), 6 db Delta IV-es (16 db SS-N-23, 4–4 robbanótöltettel). A flotta a 173 hordozó rakétával összesen 611 atomtöltet célba juttatására képes.⁹ 2020-ig 8 db „Borej” osztályú (955-ös projekt) atom-tengeralattjáró rendszerbe állítását tervezik. Az új tervezésű tengeralattjárók mindegyike 16 db „Bulava” rakétát képes befogadni. Ezen hordozók 6–10 atomtöltet célba juttatására képesek.

A hadászati rakétacsapatok

Az orosz hadászati rakétacsapatok önálló fegyvernemként vannak jelen a Fegyveres Erők hadászati struktúrájában. A nukleáris triád a legfontosabb biztosítéka az orosz nagyhatalmi törekvéseknek. Gyakorlatilag ez az egyedüli olyan orosz haditechnika, amely világszínvonalú. A nukleáris fegyverzetcsökkentés kapóra jön az orosz stratégiák „fejfájásának” megoldására, ugyanis a rohamosan előregedő, régi gyártású rakéták lecserélésére nincs elég anyagi forrás. Ezért a békés szándék hangoztatása mellett Oroszország betartja a nukleáris robbanótöltetek számának korlátozására az Amerikai Egyesült Államokkal kötött szerződést. De valójában rákényszerül a hordozók számának csökkentésére, a rendszerből történő kivonására. Próbálkoznak megoldani a gondot, vagy időt nyerni, de az üzemidők meghosszabbítása veszélyes játék. Van, amikor nem meghosszabbításról, hanem duplázásról vagy háromszorozásról van szó. Ezek a „technikai szemfényvesztés” kategóriájába tartoznak. Komoly szakértők véleménye szerint 2010–2015-re ki kell vonni a régi, nehéz rakétákat a rendszerből, mert üzemben tartásuk veszélyes és költséges. Ezért sürgeti az elnök a rakéta-program végrehajtását. A hadiipar nem képes olyan ütemben legyártani az új rakétákat, amilyen ütemben ki kellene vonni a régieket.

A hadászati rakétacsapatok jelenleg három rakétahadseregbe szerveződnek:

- 27. rakétahadsereg (Vlagyimír),
- 31. rakétahadsereg (Orenburg),
- 33. rakétahadsereg (Omszk).

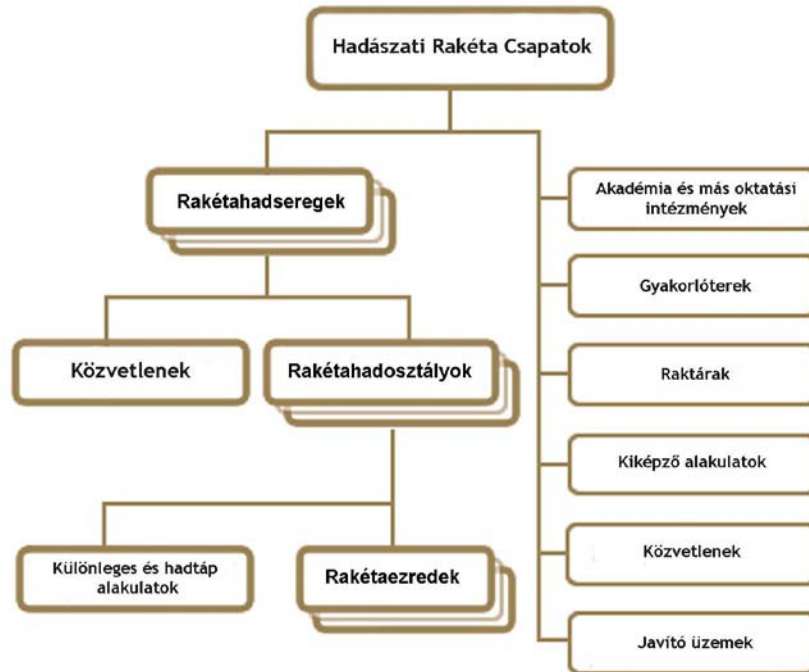
„Az orosz hadászati rakétacsapatok állományában összesen 1575 nukleáris robbanótöltet van. Az atomtöltetek célba juttatására összesen 415 db stratégiai hordozórakéta áll rendelkezésre: 75 db SS-18 10–10 robbanótöltettel, 97 db SS-19 6–6 robbanótöltettel, 189 db SS-25 1–1 robbanótöltettel, 48 db SS-27 („silós”) 1–1 robbanótöltettel, 6 db SS-27 (mobil) 1–1 robbanótöltettel.”¹⁰

Az elkövetkezendő években tervezik a 31. rakétahadsereg megszüntetését is. Ennek pontos ideje az új eszközök („Topol-M”¹¹) rendszeresítésétől függ.

⁹ Letöltve a <http://russianforces.org/navy/> honlapról.

¹⁰ Letöltve a <http://russianforces.org/missiles/> honlapról.

¹¹ Topol-M – az SS-27 interkontinentális rakéta orosz kódneve, jelentése: „Topolya”.

Jelenleg 11 rakétahadosztály van (hadosztályonként 3–5 ezred, ezredenként 10 db indítóállás (siló) van), de ezek száma tovább fog csökkenni (2-3 hadosztállyal) a 31. rakétahadsereg feloszlásával.

Az interkontinentális rakéták (alapvetően SS–18, SS–19) fő telepítési körzetei: Kozelszk, Tatisevo, Dombarovszkij, Uzsir, Kartali, Alejszk. Az új interkontinentális rakéták [„Topol” (SS–25) és „Topol-M” (SS–27)] telepítési területei: Joskar-Ola, Tejkovo, Novoszibirszk, Kanszk, Irkutszk, Barnaul, Nyizsnij Tagil, Vipolzovo és Drovjánaja környéke.

Az orosz haderő feladatrendszere

A védelmi koncepció fő célkitűzései közé tartozik az ország és a szövetségesi rendszerébe tartozó államok biztonságának garantálása, Oroszország nagyhatalmi státuszának visszaállítása. A FÁK-országokban zajló forradalmi változások, azok elszakadási, rendszerváltoztatási törekvései mind arra utalnak, hogy az elmúlt évek

folyamán Moszkva egyre inkább teret veszített, mind a világpolitikában, mind pedig a térség országaiban.

Az orosz fegyveres erők jelenlegi csoportosítását az 1990-es években lezajlott helyi háborúk és konfliktusok során alkalmazott harceljárások elemzésének eredményeként alakították ki.

Az új csoportosítás kialakítása során az alábbi fő kritériumok voltak a meghatározóak:

- a mobilitás;
- az anyagi–technikai ellátottság önállósága és függetlensége;
- a feladatokhoz szükséges személyi feltöltöttség;
- a feladatokhoz szükséges fegyverzeti és technikai feltöltöttség;
- önálló és független alkalmazhatóság a meghatározott irányokban.

Mindezek érdekében alkalmazták a területi csoportosítások elvét, amely lehetővé teszi a közös, egységes elméleti és gyakorlati kiképzést, a csapatok harci együttműködésének begyakorlását, a hadműveleti és harcászati vezetés összehangolását és a teljes körű biztosítás megvalósítását. Az ilyen csoportosítások alapját az állandó készségű magasabbegységek és egységek képezik. Az állandó készségű csapatok fogalma alatt azokat a magasabbegységeket és egységeket értik, amelyek mind béke, mind pedig háborús időszakban képesek végrehajtani a harci feladatokat, a mozgósítási rendszer beindítása nélkül.

A fentiekben leírt csoportosításokat a következő feladatok végrehajtására hozták létre:

Békeidőszakban:

- a nemzeti érdekek védelme, beleértve a szükséges méretű fegyveres erők demonstrációját is;
- a nemzetközi kötelezettségből adódó békefenntartó műveletekben való részvétel;
- segítségnyújtás más orosz föderációs fegyveres alakulatok és erőszak-szervezetek feladatának végrehajtásában (ilyenek lehetnek: az államhatár védelme, belső konfliktusok és belső fegyveres erőszak felszámolása, balesetek és természeti katasztrófák következményeinek megszüntetése).

Rendkívüli állapot időszakában:

- részvétel a rendkívüli állapot fenntartásában, beleértve a fegyveres konfliktusok területeit is;
- különféle fegyveres csoportok, terrorista szervezetek likvidálása, bázisaik és összeköttetési rendszerük felszámolása;
- a biztonságos nemzeti tengeri és légi közlekedés feltételeinek megteremtése, a többi erőszakszervezettel közösen.

Háború időszakában:

- az összes hadászati irányban kialakult fegyveres konfliktusok lokalizálása, felszámolása, a helyi agressziók visszaverése.

Az orosz fegyveres erők fő hadászati csoportosításai:

- nyugati hadászati irány;
- délnyugati hadászati irány;
- délkeleti hadászati irány;
- távol-keleti hadászati irány.

Új harcászati eljárások bevezetése

Az állandó készségű alakulatok hadászati alkalmazásának két fő jellemzője van: a hadászati mobilitás és a hadászati alkalmazási rugalmasság.

A hadászati mobilitás fő alkotó elemei:

- képesség a csapatok (erők) hadműveleti átcsoportosítására az agressziós fenyegetettség fokozódásának időszakában;
- képesség a csapatok harci alkalmazhatóságára, a kiválasztott és a pont jellegű célok ellen, az Oroszországi Föderációval határos hadszínterek bármelyikén;
- képesség az állandó készségű csoportosítások szétbontakozott állapotának fenntartására.

A hadászati alkalmazási rugalmasság fő alkotó elemei:

- olyan szervezeti képesség, amely lehetővé teszi a csapatok(erők) gyors szervezeti átalakítását a feladatok függvényében;
- haditechnikai képesség (felszereltség), amely képessé teszi az orosz fegyveres erőket bármilyen fegyveres konfliktus felszámolására;
- a személyi állomány olyan kiképzettsége, amely lehetővé teszi bevetettségüket bármilyen fegyveres konfliktus esetén, beleértve a belső konfliktusokat is.

Átalakítási és korszerűsítési programok

A haderőreform egyik fő feladata a szerződéses állományúakkal történő feltöltési rendszerre való áttérés. A szerződéses állományúakkal alapvetően az állandó harckészségű csapatokat tervezik feltölteni annak érdekében, hogy adott esetben ne legyen szükség összekovácsolási gyakorlatra, így ezek az alakulatok azonnal bevetethetők lesznek. A szerződéses állománykategória elkerülhetővé teszi a sorozott állomány bevetését a fegyveres konfliktusokban. Természetesen az „átrendezés” a hivatásos katonaállományt nem érinti, azok számaránya az érintett katonai szervezetekben gyakorlatilag csak minimális mértékben változhat.

2004/2005 folyamán teljesen szerződéses állományúvá alakítottak át 2 hadosztályt, 3 dandárt és 4 ezredet. 2006-ban szerződéses állományúvá vált 2 hadosztály, 3 dandár és 1 tüzérezred. 2007-ben összesen 58 magasabbegységet és egységet terveztek átállítani szerződéses állományúra. Ez összességében a szárazföldi erőknél 100 800 főt jelent. 2004-ben szerződéses állományúvá vált a 42. gépesített lövészhadosztály, amely Csecsenföldön állomásozik mintegy 12 800 fős létszámmal. 2005-ben 31 magasabbegységet és egységet állítottak át a szerződéses állományúra, amely 28 ezer főt jelentett. 2006-ban 18 magasabbegységet és egységet terveztek átállítani szerződéses állományúra, amely további 24 ezer főt jelent. 2007-ben már 8 magasabbegység és egység szerepelt a jegyzéken, mintegy 36 ezres létszámmal. Ez az átalakítás csak nehézségek árán sikerülhet, mert az új feltöltési rendszer még kevésbé ismert és a kijelölt alakulatok többsége nincs kész sem tudatilag, de még inkább anyagilag (elhelyezési körülmények) sem az átalakításra.

Összességében a szerződéses állományúak mintegy 70%-a közvetlenül a tényleges katonai szolgálatot teljesítők közül került ki, mintegy 30%-a pedig a civil életből, a hadkiegészítő parancsnokságokon keresztül vállalt szerződéses szolgálatot.

A szerződéses állományra való áttérés mellett igen fontos feladat a tiszthelyettesi (szerzsántszej szosztáv) állománykategória rendszeresítése. Tanulmányozva más országok tapasztalatait megállapították, hogy a tiszthelyettesi állomány kialakítása képtelenség csak programmal, ehhez pénzre és időre van szükség. Eddig átépítésre került 420 laktanya mintegy 65 500 férőhellyel. Építés alatt van 333 katonai kollégium (3-4 fős szobákkal) mintegy 55 700 fő számára. Továbbá tervezés alatt áll 49 étkező és más kiegészítő létesítmények megépítése. Az erre biztosított állami pénzeket a leghatékonyabban próbálják felhasználni a megfelelő élet- és munkakörülmények biztosítása érdekében.

A legújabb strukturális változtatást Anatolij Szergyukov védelmi miniszter jelentette be 2008 októberében. A dinamikusabb vezetés – a parancskiadás és a végrehajtás megkezdése között eltelt idő csökkentése – érdekében a régi katonai körzet–seregtest–hadosztály–ezred lépcsők helyett egy új struktúrát alakítanak ki: katonai körzet–hadműveleti parancsnokság–dandár. Gyakorlatilag kimarad egy lépcső (vezetői szint), ami nagymértékű létszámcsoökkentést is lehetővé tesz, főként a parancsnokok (tiszték) körében.

A tervek szerint 2016-ra az orosz haderő létszáma kerekén egymillió fő lesz. A létszámcsoökkentést alapvetően a tiszti beosztások radikális csökkentésével – a strukturális átszervezés következményeként – fogják elérni. Jelenleg az orosz fegyveres erőknél 355 ezer tiszti beosztás van. 2016-ra ezt a számot 150 ezerre kívánják csökkenteni. Tehát mintegy 205 ezer tisztet kell elbocsátani. Ezek egy része nyugdíjba megy, de mintegy 117 ezer fő, nem nyugdíjkorbeli tiszt elküldése komoly problémát jelenthet. A fenti létszámcsoökkentésre azért van szükség, mert az új védelmi elgondolásoknak megfelelően a tiszti beosztások arányát 15%-ban állapították meg. Egyébként a jelenlegi 1100 tábornoki beosztást 200 fővel akarják csökkenteni, azaz 2016-ra 900 tábornok lesz.

A különböző állománykategóriák létszámviszonyainak meghatározásakor az alábbi szabályból indultak ki:

- hadnagy alárendeltségében – szakasz, 30 fő;
- százados alárendeltségében – század, 100 fő;
- alezredes alárendeltségében – zászlóalj, 500 fő;
- ezredes alárendeltségében – ezred–dandár, 3000 fő;
- vezérőrnagy alárendeltségében – 10 ezer fő.¹²

Orosz katonai szakértők véleménye szerint Anatolij Szergyukov védelmi miniszterre történő kinevezésének fő célja az volt, hogy megtörjék a „régimódi” tábornoki kar befolyását. Igen fontos azonban kiemelni azt is, hogy a Medvegyev–Putyin „tandem” elkötelezte magát a haderő korszerűsítése mellett. Tehát ez az átalakítás nem jelenthet mást, mint egy új, a kor követelményeinek megfelelő haderő mielőbbi megteremtését.

A Szergyukov védelmi miniszter nevével fémjelzett „Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erőinek új arcúata” nevű állami program egyik célja a tiszthelyettesi állománykategória rendszeresítéséhez szükséges feltételek megteremtése. Ennek érdekében a program keretében felszámolják a zászlósi állománykategóriát, illetve beosztásokat, s helyükre tiszthelyettesi beosztásokat létesítenek. A zászlósképző iskolákat tiszthelyettesképző központokká alakítják át.

Az új kiképzési rendszernek megfelelően teljesen szakítottak a szovjet hagyományokkal, már nemcsak kijelölt alakulatok hajtanak végre éleslövészetet (például Kapusztjin Járban), hanem (többek között) a katonai körzetek teljes légvédelmi állománya, a légvédelmi főnöktől egészen a legkisebb ezred légvédelmi osztállyal bezárólag egységes rendszerben hajt végre feladatokat, amelyek maximálisan közelítenek a valós háborús körülményekhez.

Résztétel a nemzetközi műveletekben

A Volga(menti)–Urali Katonai Körzetben alakult meg a 15. szamarai, békefenntartó feladatokat ellátó dandár. A dandár három gépesített lövész-zászlóaljból, egy felderítő-zászlóaljból és a közvetlenekből áll. Az alakulat létszáma 2500 fő.

A dandár fő feladata a személyi állomány felkészítése békefenntartó feladatok végrehajtására: a FÁK-országok területén, a Dnyeszter-melléken, Abháziában, Tadzsikisztánban, vagy – ENSZ-felkérés esetén – a világ bármely régiójában.

¹² Anatolij Szergyukov védelmi miniszter nyilatkozata a «Независимое Военное Обозрение» – „Független Katonai Szemle” lap hasábjain. 2008. 12. 12.

Az ENSZ égisze alatt végrehajtásra kerülő nemzetközi feladatok

A Szovjetunió, majd utódjaként Oroszország 33 éve vesz részt az ENSZ béketámogató műveleteiben. Ez alatt az idő alatt az Egyesült Nemzetek 28 különböző küldetésében vettek részt szovjet/orosz katonák. Napjainkban az ENSZ égisze alatt Oroszország kilenc csoportban képviselteti magát a Közel-Keleten, Nyugat-Szaharában, a volt Jugoszlávia területén, Grúziában, Etiópiában, Eritreában, Sierra Leonében, Kelet-Timorban, valamint a Kongói Demokratikus Köztársaságban.

Egyéb nemzetközi feladatok

Orosz békefenntartó katonák teljesítettek szolgálatot Dél-Oszétiában, a háromoldalú orosz-orosz-grúz közös békefenntartó zászlóaljban az orosz-grúz fegyveres konfliktus kitöréséig. Orosz békefenntartók felügyelik a Dnyesztermelléki területeket is.

Az orosz politikai és katonai felső vezetés mindig is nagy figyelmet fordított arra, hogy a nemzetközi műveletekben részt vevő orosz csapatok sose kerüljenek más nemzeti vagy koalíciós parancsnokságok közvetlen alárendeltségbe. Ha másként nem ment, akkor közbeiktattak egy ezredest vagy tábornokot, akinek személyén keresztül történt a feladatszabás.

A közelmúltban több nemzetközi – alapvetően ENSZ-szervezésben – békeműveletben vettek részt orosz műszaki alakulatok. Ezzel a megoldással az orosz politikai vezetés úgymond eleget tett nemzetközi kötelezettségének, de a számára kínos régiókba – ahol nem kívánt állást foglalni egyik fél mellett sem –, nem küldött harcoló alakulatokat, hanem inkább a harccselekmények következményeinek a felszámolására műszaki csapatokat ajánlott fel.

A haderő különleges erői és eszközei

A Védelmi Minisztérium több sikeres interkontinentális rakéta („Topol-M” és „Bulava”) indításáról tett jelentést az elnöknek. A „Topol-M” legutolsó indítása Pliszeckből történt, ahonnan egy több robbanótöltetes „Topol-M” rakétát indítottak kamcsatkai célokra. A sikeres kísérlet után rendszeresítették a „Topol-M” „silós” változatát. A „Bulava” esetében már nem ilyen sikeres a történet, többször volt sikertelen indítás, legutóbb 2008. december 23-án. Ennek ellenére nem mondanak le az új haditengerészeti interkontinentális rakétáról, mindössze a rendszeresítés időpontját halasztották későbbre.

A sikeres és kevésbé sikeres indítások ismétlése igazolja a projektekhez fűzött reményeket. A „Bulava” rakétákhoz új típusú (955-ös kóddal és „Borej” fedőnévvel) tengeralattjárókat építenek. Az első kettő hajóteste már elkészült a széverodvinszki „Szevmaspredprijátij” hajógyárban. A két új tengeralattjáró neve „Jurij Dolgorukij”(már vízre is bocsátották) és „Alekszandr Nyevszkij” lesz. Az új osztályú tengeralattjárókat, a „Bulava” rakétarendszerrel együtt 2008/2009-ben rendszeresítik a haditengerészetnél.

Szergej Ivanov, első miniszterelnök-helyettes 2008-ban kijelentette, hogy az elkövetkezendő 10–15 évben további 7 db 955-ös „Borej” osztályú hadászati rakétahordozó atom-tengeralattjárót terveznek megépíteni. A „Jurij Dolgorukij”-t vízre bocsátása után közvetlenül bevontatták a száraz dokkba. A következő, már évek óta készülő tengeralattjáró, az „Alekszandr Nyevszkij” vázát már építik, rendszerbe állítását 2010-re tervezik.

Fontos mutató még a tengeralattjárókon telepített hadászati interkontinentális rakéták száma, ami eddig 10 és 16 db között mozgott, de a legutolsó tudósításokban már 16 db „Bulava-M” rakétáról beszéltek. A rakéták száma valószínűleg azért változó, mert több – állítólag 10, külön céllal bíró – robbanótöltetük lesz –, s ebben az esetben esetén nagyobb indítónyílásokra lesz szükség a tengeralattjárókon.

Az orosz fegyveres erőkben rendszeresített haditechnika

Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erőinek elitje és büszkesége a hadászati rakétacsapatok, amelyek komoly modernizáláson és átszervezésen mennek keresztül. A létszámcsoökkentést (évente egy-két hadosztály) az új eszközök rendszeresítése és a régiók kivonása teszi lehetővé, ugyanakkor nem csökken a rakétacsapatok üttérképessége.

A hadászati rakétacsapatok parancsnoka egy sajtótájékoztató keretében kijelentette, hogy az orosz fegyveres erők állami fejlesztési tervének megfelelően 2016–2018-ra teljes egészében lecserélik a szárazföldi indítású hadászati rakétákat, beleértve az úgynevezett nehézrakétákat (SS–18 és SS–19) is.

Jelenleg az orosz hadászati rakétacsapatok állományában összesen 415 hordozórakéta van, amelyből 172 a nehézrakéta (75 db SS–18 10–10 robbanótöltettel és 97 db SS–19 6–6 robbanótöltettel), 189 db „Topol”, 48 db „Topol-M” és 6 db mobil „Topol-M”, mindegyik egy robbanótöltettel (egyelőre, hiszen a legutolsó hírek szerint a „Topol-M” rakéta 6 db robbanótöltet célba juttatására képes), vagyis összesen 1575 robbanótöltettel rendelkeznek.¹³

2015-ig 100 db „Topol-M” rakéta rendszerbe állítását tervezik (36 db „silós” és 64 db mobil). 2007-ben 17 db új rakétát terveztek rendszerbe állítani a szárazföldi nukleáris erőknél, amelyből 10 rakétát indítási és kísérleti gyakorlatokra használnak fel. Ez beleillik az átfegyverzési tervbe, mert a tejkovói rakétahadosztály mobil „Topol-M” ezredében éppen 7 db eszköz hiányzott a teljes feltöltéshez. Egyébként a rendszerből kivont hordozókat hasznos terhek (főként felderítő és navigációs műholdak (GLONASS)) Föld körüli pályára juttatására használják fel.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Az Orosz Föderáció Fegyveres Erői 2007 (VM kiadványa).
- Fegyverexport – Stratégiák és Technológiák Analitikai Központ folyóiratai.
www.cast.ru
- Hadiipari Komplexum honlapja. www.vpk.ru
- Nemzetközi konferenciák és szemináriumok anyagai.
- Steven E. Miller – Dimity V. Trenin: *Orosz Fegyveres Erők: hatalom és politika*.
- Az Orosz Hadászati Rakéta Csapatok amerikai honlapja.
www.russianforces.org
- Az Oroszországi Föderáció Védelmi Minisztériumának hivatalos honlapja.
www.mil.ru
- VM kiadványok a haderőreformról.
- www.globalsecurity.org honlap.

¹³ Letöltve a <http://russianforces.org/missiles/> honlapról. 2008. 12. 08.